

United Nations
SERBIA

ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

Директна примена стандарда Уједињених нација за заштиту људских права

UNIVERSAL DECLARATION OF
HUMAN RIGHTS

#STANDUP4HUMANRIGHTS

Пројекат се спроводи уз подршку УН Програма редовне техничке сарадње (RPTC) који у Републици Србији имплементира Тим за људска права Уједињених нација у Србији

Директна примена стандарда људских права УН у поступцима пред домаћим судовима

Тематски модул: **Азил и миграције**

ПРИСТУП ТЕРИТОРИЈИ

1. РЕЛЕВАНТНИ УН ИЗВОРИ - СТАНДАРДИ

Конвенција о статусу избеглица

(Службени лист ФНРЈ –Међународни уговори, бр. 7/60

Члан 31

1. Државе уговорнице неће примењивати казнене санкције, због њиховог бесправног уласка или боравка, на избеглице које, долазећи директно са територије где су њихов живот или слобода били у опасности у смислу предвиђеном чланом 1, улазе или не налазе на територији без овлашћења, под резервом да се одмах пријаве властима и изложе из разлоге, признате као ваљане, њиховог бесправног уласка или присуства.

2. Државе уговорнице неће примењивати, у погледу путовања тих избеглица, друга ограничења сем оних која су потребна; та ограничења ће се примењивати само док се у земљи пријема не регулише статус тих избеглица или док они не успеју да буду примљени у неку другу земљу. Ради овог задњег пријема Државе уговорнице даваће тим избеглицама разуман рок као и све потребне олакшице.

Члан 32

1. Државе уговорнице ће протерати избеглицу који се редовним путем налази на њиховој територији само ако постоје разлози националне безбедности или јавног реда.

2. Протеривање тог избеглице вршиће се само у извршењу одлуке донете сходно поступку предвиђеним законом. Избеглици треба да буде дозвољено, осим ако се томе не противе императивни разлози националне безбедности, да поднесе доказе ради свог оправдања, да поднесе жалбу и да у ту сврху одреди себи заступника пред надлежном влашћу или пред једним или више лица које специјално одреди надлежна власт.

3. Државе уговорнице даће таквом избеглици разуман рок да би му омогућиле да тражи да га редовним путем прими нека друга земља. Државе уговорнице могу, у том року, применити мере унутрашњег карактера које сматрају за потребне.

Остали УН извори

Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака

(Службени лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 9/91)

Члан 3

1. Нити једна држава чланица неће протерати, вратити нити изручити особу другој држави ако постоје озбиљни разлози за сумњу да може бити подвргнута тортури.

2. Да би утврдили постојање таквих разлога, надлежни органи ће водити рачуна о свим релевантним околностима, укључујући, евентуално постојање низа системских, озбиљних, очитих или масовних повреда права човека у тој држави.

Међународни пакт о политичким и грађанским правима

(Службени лист СФРЈ- Међународни уговори, бр. 7/71)

Члан 2. став 1. Државе чланице овог пакта обавезују се да поштују и гарантују свим лицима која се налазе на њиховој територији и која потпадају под њихову надлежност, права призната овим пактом без обзира нарочито на расу, боју, пол, језик, веру, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, имовно стање, рођење или сваку другу околност.

Члан 13

Странац који се легално налази на територији државе чланице овог пакта може бити протеран само ради извршења одлуке донете на основу закона и, осим ако се томе неprotиве нужни разлози националне безбедности, он мора да има могућност да изнесе разлоге против његовог протеривања, као и да његов случај буде разматран од стране надлежне власти, с тим што ће у том циљу одредити свога заступника.

Међународна Конвенција о правима детета

(Службени лист СФРЈ- Међународни уговори, број 15/90 и Службени лист СРЈ, бр. 4/96 и 2/97)

Члан 2. став 1. Државе чланице ове конвенције поштују и обезбеђују права садржана у Конвенцији сваком детету под њиховом јурисдикцијом, без икакве дискриминације и без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго убеђење, национално, етничко или социјално порекло, имовно стање, онеспособљеност, рођење или други статус детета или његовог родитеља или законитог старатеља.

Декларација о територијалном азилу, усвојена од стране Генералне скупштине Уједињених нација 14. децембра 1967. године резолуцијом 2312 (XXIII)

Закључак Извршног комитета УНХЦР-а бр. 81 (ХЛВИИИ), Општи закључак о међународној заштити, 17. октобар 1997 године, параграф (х)

Закључак Извршног комитета УНХЦР-а бр. 82 (ХЛВИИИ), Очување азила, 17. октобар 1997 године, параграф (д)(иии)

Закључак Извршног комитета УНХЦР-а бр. 85 (ХЛИХ), Међунаордна заштита, 9 октобар 1998, параграф(а)¹.

Закључак Извршног комитета УНХЦР-а бр. 99 (ЛВ), Општи закључак о међународној заштити, 8 октобар 2004, параграф (И)

¹ Документ је доступан на енглеском језику на: <http://www.refworld.org/docid/3ae68c6e30.html>

2. ДОМАШАЈ УН СТАНДАРДА

Општи коментар бр. 31 Комитета за људска права

Члан 2. став 1.

Док члан 2 подразумева обавезе државе чланице према лицима који су носиоци права из Пакта, подразумева и постојање правног интереса сваке државе чланице при испуњавању обавеза осталих држава чланица. Ово правило поткрепљено је чињеницом да сва правила која се односе на основна права сваке особе делују ерга омнес, што је и предвидјено чланом 4 преамбуле Пакта, и обавеза предвидјена Повељом Уједињених нација која промовише универзално поштовање и мониторинг људских права и основних слобода. Поред овог, уговорна димензија Пакта подразумева да је свака држава чланица у обавези према осталим државама чланицама да испуњава обавезе предвидјене Пактом. У вези са овим, Комитет подсећа државе чланице да донесу декларацију предвидјену чланом 41. Што се тиче држава које су донеле Декларацију, Комитет подсећа на корисност употребе саме Декларације. Међутим, сама чињеница о постојању формалног међудржавног механизма за представке Комитету за људска права који се односи на државе чланице које су донеле Декларације у складу са чланом 41 не значи да је то и једини механизам којим се државе чланице могу користити у заштити интереса у односу на деловања осталих држава чланица. Тако да процедуру предвидјену чланом 41 треба посматрати као доадтну. Из тог разлога, Комитет закључује да државе морају да прате евентуална кршења права проистеклих из Пакта без обзира на место. Да скрену пажњу на евентуална кршења права из Пакта и да позову државе на поштовање, сматрајући ту дужност легитимним интересом заједнице.

Општи коментар бр. 4 Комитета против тортуре

Свака држава чланица дужна је да примењује начело забране истеривања на свакој територији под својом јурисдикцијом или у било којој области под својом контролом или влашћу, или на пловилу или у летелици регистрованој у тој држави чланици, према сваком лицу, укључујући лица која захтевају међународну заштиту или им је таква заштита потребна, без икакве дискриминације и без обзира на држављанство или апатридију или правни, административни или правосудни статус лица о коме је реч у складу са редовним или ванредним правом. Као што је Комитет навео у свом Општем коментару бр. 2, „појам `свака територија под својом јурисдикцијом` (...) обухвата сваку територију односно објекат и мора се применити у циљу заштите сваког лица, како држављанина, тако и

недржављанина, без дискриминације, које подлеже де јуре или де факто контроли државе чланице“ (став 7).

3. РЕЛЕВАНТНИ ОСНОВ ПОСТУПАЊА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

1. Навођење релеватних одредби домаћих закона

Устав Републике Србије

(Службени гласник РС бр. 98/2006)

Члан 57

Странац који основано страхује од прогона због своје расе, пола, језика, вероисповести, националне припадности или припадности некој групи или због својих политичких уверења, има право на уточиште у Републици Србији.

Поступак за стицање уточишта уређује се законом.

Законске одредбе

Закон о азилу и привременој заштити

(Службени гласник РС, број 24/2018)

Члан 4

Странац који се налази на територији Републике Србије има право да изрази намеру да поднесе захтев за азил и да поднесе захтев за азил у Републици Србији, у складу са законом. Ако странац из става 1. овог члана не испуњава услове за одобрење права на уточиште, по службеној дужности се разматра да ли испуњава услове да му се одобри супсидијарна заштита.

Забрана протеривања или враћања

Члан 6

Ниједно лице не сме бити протерано или враћено на територију где би његов живот или слобода били угрожени због његове расе, пола, језика, вероисповести, националне припадности, припадности одређеној друштвеној групи или политичког уверења.

Став 1. овог члана не примењује се на лице за које се основано може сматрати да угрожава безбедност Републике Србије или које је правноснажном пресудом осуђено за кривично дело за које се према законодавству Републике Србије може изрећи казна затвора у трајању од пет година или тежа казна, због чега представља опасност за јавни поредак.

Независно од става 2. овог члана, ниједно лице не сме бити протерано или против своје воље враћено на територију на којој постоји ризик да ће бити подвргнуто мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

Члан 8

Странац неће бити кажњен за незаконит улазак или боравак у Републици Србији ако без одлагања изрази намеру да поднесе захтев за азил и пружи ваљано образложење за свој незаконит улазак или боравак.

Члан 35 -Поступак азила

Закон о странцима

(Службени гласник РС, бр. 24/2018)

Члан 3

5. улазак је долазак странца на територију Републике Србије, који је одобрен од стране граничне полиције, преласком преко државне границе, односно граничног прелаза на коме се обавља гранична контрола, при чему се задржавање странца у транзитном простору аеродрома, сидришту пристаништа или луке преко којих се одвија међународни саобраћај не сматра, у смислу овог закона, уласком у Републику Србију;

6. транзит је прелазак преко територије Републике Србије;

7. гранична контрола подразумева контролу лица и путних исправа, контролу превозног средства и контролу ствари која се врши на подручју граничног прелаза у вези са намераваним преласком државне границе или непосредно након што је извршен прелазак државне границе и друге контроле у складу са законом;

25. незаконит боравак је присуство странца на територији Републике Србије који не испуњава или више не испуњава услове за улазак или даљи боравак на територији Републике Србије;

26. враћање је поступак враћања странца, добровољно или принудно, у земљу порекла, земљу транзита у складу са билатералним споразумима или споразумима о реадмисији или у земљу у коју се странац добровољно враћа и у којој ће бити прихваћен;

27. принудно удаљење је извршење обавезе враћања уз примену полицијских овлашћења;

28. прихватилиште за странце (у даљем тексту: прихватилиште) је објект за смештај странаца којима није дозвољен улазак у земљу или за које је донето решење о протеривању, удаљењу из земље или о враћању, али их није могуће одмах удаљити и којима је, у складу са законом, одређен боравак под појачаним полицијским надзором.

Глава В – Незаконит боравак, **чланови од 74 до 80**

Независна тела

Препорука Заштитника грађана за унапређење положаја тражиоца азила и нерегуларних миграната у Републици Србији деловодни број 3220, од 10. фебруара 2014. године

У раду Министарства унутрашњих послова и Комесаријата за избеглице и миграције постоје пропусти у раду у односу на велики број странаца који су изразили намеру да траже азил у Републици Србији, као и странаца којима није утврђен идентитет, који не поседују путну исправу или немају законски основ боравка на територији Републике Србије, односно које сходно важећим прописима и стандардима није било могуће одмах принудно удаљити из Републике Србије.

Недостаци се између осталог огледају у пропуштању благовременог утврђивања идентитета и евидентирања напред описаних лица, пропустима у утврђивању њиховог статуса и у пружању подршке, на који начин су та лица онемогућена у остваривању права која проистичу из важећих прописа и међународних стандарда.

4. ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ/УКАЗИВАЊЕ НА ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ИЗВОРЕ

Извештај Специјалног известиоца о тортури и другим суровим, нељудским или понижавајућим казни и поступака

Одељак ИВ, А и Б, параграфи 64 и 65

У складу с ЕКЉП-ом не постоји право на азил као такво. Одбити појединца, међутим, било на граници било другдје унутар јурисдикције државе, и изложити га ризику мучења или нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања, забрањено је чланком 3. ЕКЉП-а. У крајњим случајевима и удаљење, изручење или протјеривање такођер могу довести у питање одредбу чланка 2. ЕКЉП-а којом се штити право на живот.

Пракса Европског суда за људска права

Хирси Јамаа анд Отхерс в. Италија [ГЦ], представка бр. 27765/09, пресуда од 23. фебруара 2012

Подносиоци представке били део групе од око 200 миграната, укључујући тражитеље азила и друге, коју је талијанска обална стража пресрела на отвореном мору унутар подручја истраге и спашавања Малте. Мигранти су по кратком поступку враћени у Либију према споразуму између Италије и Либије те им није била пружена прилика тражења азила. Нису записана њихова имена нити држављанство. ЕСЉП је навео да је стање у Либији било добро познато и било га је лако проверити из низа извора. Суд је стога сматрао да су италијанске власти знале, или су требале знати, да ће наведене особе након враћања у Либију као незаконити мигранти бити изложене поступцима који нису у складу с ЕКЉП-ом те да им неће бити пружена никаква заштита. Такође су знале, или су требале знати, да не постоје гаранције које штите тражитеље азила од ризика да буду произвољно враћени у земље порекла, међу осталима Сомалију и Еритреју. Италијанске власти требале су посебно узети у обзир недостатак било каквог поступка о азилу и немогућност да либијске власти признају статус избеглице који им гарантује УНХЦР.

ЕСЉП је поновно устврдио да чињеница што тужитељи нису затражили азил или описали ризик с којим се суочавају због непостојања система азила у Либији не изузима Италију од извршавања својих обвеза према чланку 3. ЕКЉП-а. Суд је поновио да су се италијанске власти требале уверити како либијске власти испуњавају своје међународне обвезе у свези са заштитом избеглица. Трансфер тужитеља у Либију стога је представљао кршење одредби чланка 3. ЕКЉП-а јер су се тиме тужитељи изложили ризику одбијања прихвата.